

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 189/2021-70

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Rastislava Kaššáka a sudcov Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavných sťažnostiach sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného [REDACTED], [REDACTED], v mene ktorej koná konateľ a advokát [REDACTED], proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 1 VCdo 3/2019 z 28. apríla 2020 a uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 6 Cdo 202/2017 z 24. júna 2020 takto

rozhodol:

1. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 1 VCdo 3/2019 z 28. apríla 2020 **bo li p o r u š e n é** základné práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 6 Cdo 202/2017 z 24. júna 2020 **bo li p o r u š e n é** základné práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
3. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 1 VCdo 3/2019 z 28. apríla 2020 a uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 6 Cdo 202/2017 z 24. júna 2020 **z r u š u j e a v e c v r a c i a** Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.
4. Najvyšší súd Slovenskej republiky **je p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **600,39 eur** a zaplatiť ich [REDACTED], [REDACTED], do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Návrhu na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavné sťažnosti sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 30. júla 2020 domáhal vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa čl. 20, čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 11, čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 1 VCdo 3/2019 z 28. apríla 2020. Navrhol napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť najvyššiemu súdu na ďalšie konanie.

2. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 28. septembra 2020 domáhal vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa čl. 20, čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 11, čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením najvyššieho súdu č. k. 6 Cdo 202/2017 z 24. júna 2020. Navrhol napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť najvyššiemu súdu na ďalšie konanie.

3. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 158/2021-14 z 20. apríla 2021 rozhodol o spojení ústavných sťažností uvedených v bode 1 a 2 tohto nálezu na spoločné konanie.

4. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 189/2021-27 z 5. mája 2021 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť v časti námietky porušenia základných práv sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením najvyššieho súdu č. k. 1 VCdo 3/2019 z 28. apríla 2020, ako aj v časti námietky porušenia základných práv sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením najvyššieho súdu č. k. 6 Cdo 202/2017 z 24. júna 2020; vo zvyšnej časti ústavné sťažnosti odmietol.

5. Z obsahu ústavných sťažností, ich doplnení a pripojených príloh vyplýva, že Okresný súd Košice I (ďalej len „okresný súd“) rozsudkom č. k. 34 C 197/1992-267 z 15. marca 2010 vyporiadal bezpodielové spoluvlastníctvo manželov (ďalej len „BSM“) tak, že do vlastníctva [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalobkyňa“) prikázal hnuťelné veci, resp. ich zostatkové hodnoty v sume 411,64 eur a hodnotu členského podielu v [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] (ďalej len „bytové družstvo“) v sume 68 800 eur a do vlastníctva sťažovateľa (žalovaného) prikázal hnuťelné veci, resp. ich zostatkové hodnoty spolu v sume 2 288,09 eur. Okresný súd zároveň žalobkyni uložil povinnosť zaplatiť sťažovateľovi sumu 33 844,175 eur na vyrovnanie podielov v lehote 60 dní od právoplatnosti rozsudku. Okresný súd, vychádzajúc zo zistenia, že BSM zaniklo 4. apríla 1989 a že na jeho vyporiadaní sa sporové strany nedohodli, dospel (okrem iného) k záveru, že v danom prípade treba pri stanovení ceny členského podielu v bytovom družstve vychádzať z jeho trhovej hodnoty (ceny, ktorú by bolo možné dosiahnuť za prevod členského podielu v bytovom družstve v rozhodnej dobe a mieste) zisťovanej ku dňu rozhodovania súdu o vyporiadaní BSM, avšak podľa stavu veci v čase zániku BSM.

6. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 4 Co 180/2010 z 27. januára 2011 rozsudok okresného súdu potvrdil ako vecne správny.

7. Na základe mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“) najvyšší súd uznesením č. k. 6 MCdo 18/2011 z 28. mája 2013 rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. V odôvodnení uvedeného uznesenia najvyšší súd konštatoval, že ak sa krajský súd v danej veci riadil právnym názorom, podľa ktorého pri oceňovaní členského podielu v bytovom družstve v rámci vyporiadania BSM sa vychádza z ceny zodpovedajúcej dobe, keď sa členský podiel vyporiadava, spočíva jeho rozhodnutie na nesprávnom právnom posúdení veci. Podľa názoru najvyššieho súdu pri oceňovaní členského podielu v bytovom družstve v rámci vyporiadania BSM treba vychádzať zo stavu (stavu družstevného bytu) i obvyklej ceny tohto podielu v dobe zániku spoločného nájmu družstevného bytu a spoločného členstva rozvedených manželov v bytovom družstve.

8. Okresný súd následne (po zrušení jeho rozsudku uznesením krajského súdu) rozsudkom č. k. 34 C 197/1992-369 z 5. novembra 2015 vyporiadal BSM tak, že do výlučného vlastníctva žalobkyne prikázal hnutelné veci a zostatkovú hodnotu členského podielu v sume 1 286,54 eur a do výlučného vlastníctva sťažovateľa hnutelné veci v hodnote 2 288,09 eur, ktorého zároveň zaviazal zaplatiť žalobkyni na vyrovnanie podielov sumu 118,38 eur v lehote do troch dní od právoplatnosti rozsudku. Okresný súd viazaný právnym názorom vysloveným v zrušujúcom uznesení najvyššieho súdu, resp. krajského súdu zisťoval hodnotu členského podielu v bytovom družstve v čase zániku spoločného nájmu družstevného bytu a spoločného členstva rozvedených manželov v bytovom družstve, pričom pri stanovení ceny členského podielu v bytovom družstve vychádzal zo zostatkovej hodnoty tohto podielu.

9. Krajský súd rozsudkom č. k. 2 Co 260/2016 z 11. mája 2017 rozsudok okresného súdu, pokiaľ išlo o vec samu, potvrdil ako vecne správny s tým, že súd, ktorému bola vec zrušená a vrátená na ďalšie konanie, je povinný riadiť sa právnym názorom dovolacieho súdu vysloveným v zrušujúcom rozhodnutí. Keďže po rozhodnutí dovolacieho súdu nedošlo k zmene skutkových zistení, bolo potrebné právny názor dovolacieho súdu vyslovený v tejto veci rešpektovať.

10. Proti uvedenému rozsudku krajského súdu podal sťažovateľ dovolanie z dôvodu, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci [§ 432 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“)]. Podľa sťažovateľa rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne [§ 421 ods. 1 písm. c) CSP]. Za otázku zásadného významu považoval, či pri oceňovaní členského podielu v bytovom družstve v rámci vyporiadania BSM treba vychádzať z obvyklej ceny tohto podielu v dobe zániku spoločného nájmu družstevného bytu a spoločného členstva rozvedených manželov v družstve alebo v dobe, keď sa rozhoduje o vyporiadaní BSM. Sťažovateľ poukázal na skutočnosť, že dovolací súd pristupuje k riešeniu tejto otázky rozdielne, keď v uznesení č. k. 6 MCdo 18/2011 z 28. mája 2013 (vydanom v tomto konaní) zaujal názor, že pri oceňovaní členského podielu v bytovom družstve treba vychádzať zo stavu a z obvyklej ceny tohto podielu v dobe zániku spoločného nájmu družstevného bytu a spoločného členstva rozvedených manželov v bytovom družstve, čo je v rozpore s právnymi názormi vyslovenými v rozhodnutiach najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 110/2011, sp. zn. 7 MCdo 1/2011, sp. zn. 2 Cdo 8/2007 a sp. zn. 3 Cdo 343/2014, ktoré vychádzali z právneho názoru, podľa ktorého aj členský podiel manželov v bytovom družstve je majetkovou hodnotou, ktorú treba vyporiadať v rámci BSM a pri jeho vyporiadaní treba vychádzať z cien zodpovedajúcich stavu v čase vyporiadania.

11. Sťažovateľ ďalej namietol, že odvolací súd vec nesprávne právne posúdil, keď pri určení hodnoty členského podielu v bytovom družstve vychádzal zo zostatkovej hodnoty členského podielu, a nie z ceny obvyklej (pozri rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 29/2000, sp. zn. 3 Cdo 105/2007, sp. zn. 3 Cdo 88/2010 a R 40/2002). Vyslovil názor, že danú vec bolo potrebné právne posúdiť tak, že pri určení hodnoty členského podielu v bytovom družstve sa vychádza z trhovej ceny bytu (nie z jej zostatkovej hodnoty), ku ktorému sa predmetný členský podiel viaže, a to v čase rozhodovania súdu o vyporiadaní BSM.

12. Sťažovateľ zároveň navrhol, aby prejednávajúci senát danú vec v súlade s § 48 ods. 1 CSP postúpil na rozhodnutie veľkému senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu s tým, aby rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

13. Senát 6 C najvyššieho súdu, ktorému vec v súlade s rozvrhom práce pripadla na prejednanie a rozhodnutie o dovolaní sťažovateľa, uznesením č. k. 6 Cdo 202/2017 z 24. mája 2019 postúpil vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu s tým, že sa právnymi názormi vyslovenými v rozhodnutiach najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 110/2011, sp. zn. 7 MCdo 1/2011, sp. zn. 2 Cdo 8/2007 a sp. zn. 3 Cdo 343/2014 nestotožňuje a naďalej trvá na právnom názore, ktorý vyslovil v uznesení č. k. 6 MCdo 18/2011 z 28. mája 2013.

14. Najvyšší súd vo veľkom senáte občianskoprávneho kolégia uznesením č. k. 1 VCdo 3/2019 z 28. apríla 2020 rozhodol, že vec vracia na prejednanie a rozhodnutie senátu najvyššieho súdu 6 C, pretože tento senát v danom prípade nemal splnené podmienky na postúpenie veci podľa § 48 ods. 1 CSP. V odôvodnení uvedeného rozhodnutia veľký senát občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu konštatoval, že už pred postúpením veci existovali na nastolenú právnu otázku v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu rozdielne právne názory, ktoré na jednej strane predstavovalo rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 6 MCdo 18/2011 a na druhej strane rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 110/2011, sp. zn. 7 MCdo 1/2011, sp. zn. 2 Cdo 8/2007 a sp. zn. 3 Cdo 343/2014. Ide o prípad, keď rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne, a keď je daná prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP. Vychádzajúc z dôvodovej správy k Civilnému sporovému poriadku, ktorá vo vzťahu k § 48 (v druhej vede) uvádza, že „veľký senát bol zavedený z dôvodu inštitucionálneho zabezpečenia princípu právnej istoty vyjadreného v čl. 2 a za účelom normatívneho pokrývania prípadov, ak sa senát najvyššieho súdu mieni odkloniť od konštantnej judikatúrnej línie SR“, veľký senát občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu dospel k záveru, že v danom prípade chýba zákonný podklad na jeho meritórne rozhodnutie a že o dovolaní má rozhodnúť senát najvyššieho súdu 6 C takým spôsobom, že buď sa prikloní k právnomu názoru, ktorý bol vyslovený v rozhodnutí najvyššieho súdu sp. zn. 6 MCdo 18/2011, alebo za správny bude považovať právny názor prijatý v rozhodnutiach najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 110/2011, sp. zn. 7 MCdo 1/2011, sp. zn. 2 Cdo 8/2007 a sp. zn. 3 Cdo 343/2014. Vec prejednávajúci senát v rámci prípustnosti dovolania podľa tohto zákonného ustanovenia inú možnosť nemá.

15. K uzneseniu najvyššieho súdu č. k. 1 VCdo 3/2019 z 28. apríla 2020 pripojili odlišné stanovisko dvaja sudcovia veľkého senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu zastávajúci názor, že rozhodnutie jeho väčšiny je neprijateľné a že nastolenú právnu otázku bolo možné (aj pre budúce prípady) autoritatívnym a záväzným spôsobom vyriešiť iba rozhodnutím veľkého senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu.

16. Najvyšší súd následne uznesením č. k. 6 Cdo 202/2017 z 24. júna 2020 rozsudok krajského súdu č. k. 2 Co 260/2016 z 11. mája 2017 a rozsudok okresného súdu č. k. 34 C 197/1992-369 z 5. novembra 2015 zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie.

17. V odôvodnení uvedeného rozhodnutia najvyšší súd konštatoval, že nemá žiaden dôvod na právnom názore, ktorý už v tomto konaní – v uznesení č. k. 6 MCdo 18/2011 z 28. mája 2013 vyslovil, nič meniť. Napadnutý rozsudok odvolacieho súdu, pokiaľ ide o otázku relevantného času pre ocenenie členského podielu v bytovom družstve v rámci vyporiadania BSM, nespočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Vo vzťahu k tejto dovolateľom nastolenej právnej otázke preto dovolanie nepovažoval za dôvodné.

18. Pokiaľ však odvolací súd (a aj súd prvej inštancie) v súvislosti so spôsobom určenia hodnoty členského podielu v bytovom družstve vychádzal zo zostatkovej hodnoty členského podielu, v tejto otázke sa odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (R 40/2002), preto treba dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP považovať za prípustné, a keďže rozsudok odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci, je dovolanie zároveň aj dôvodné. V ďalšom konaní sú odvolací súd a aj súd prvej inštancie viazaní právnym názorom dovolacieho súdu.

II.

Argumentácia sťažovateľa

19. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti [čl. 127 ústavy a § 122 a nasl. zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)] proti uzneseniu najvyššieho súdu č. k. 1 VCdo 3/2019 z 28. apríla 2020 vyslovil presvedčenie, že podmienky zakotvené v § 48 ods. 1 CSP na postúpenie veci veľkému senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu v danom prípade splnené boli. Podľa názoru sťažovateľa senát 6 C konal správne, keď vec postúpil na rozhodnutie veľkému senátu najvyššieho súdu. Na druhej strane veľký senát občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu pochybil, keď rozhodol, že vec vracia na prejednanie a rozhodnutie senátu 6 C bez toho, aby vo veci meritórne rozhodol. Týmto (ne)konaním veľkého senátu najvyššieho súdu došlo k porušeniu základného správa sťažovateľa na súdnu ochranu a spravodlivé súdne konanie, ako aj k odňatiu sťažovateľa zákonnému sudcovi; najvyšší súd zároveň porušil princíp legality a princíp právnej istoty ako súčasť celkovej koncepcie právneho štátu. Takýto postup a rozhodovanie veľkého senátu najvyššieho súdu sú podľa názoru sťažovateľa prejavom svojvôle, sú v rozpore s princípmi právneho štátu a ústavne absolútne neakceptovateľné.

20. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti proti uzneseniu najvyššieho súdu č. k. 6 Cdo 202/2017 z 24. júna 2020 uviedol, že zákonnosť a ďalšia relevancia tohto uznesenia je priamo závislá od právoplatnosti uznesenia veľkého senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu č. k. 1 VCdo 3/2019 z 28. apríla 2020. Keďže senát 6 C najvyššieho súdu neuviedol jasné a zrozumiteľné dôvody odklonu od doterajšej judikatúry najvyššieho súdu, sťažovateľ je toho názoru, že iba závery (takmer všetkých) ostatných senátov najvyššieho súdu vyjadrené v rozhodnutiach sp. zn. 2 Cdo 9/97, sp. zn. 5 Cdo 29/2000, sp. zn. 2 Cdo 8/2007, sp. zn. 3 Cdo 56/2008, sp. zn. 5 Cdo 95/2008, sp. zn. 3 Cdo 183/2010, sp. zn. 2 Cdo 176/2011, sp. zn. 4 Cdo 110/2011, sp. zn. 7 MCdo 1/2011, sp. zn. 4 Cdo 49/2012, sp. zn. 3 Cdo 209/2012, sp. zn. 3 Cdo 174/2012 a sp. zn. 3 Cdo 343/2014 možno hodnotiť ako správne, logické, konzistentné, zohľadňujúce platnú právnu úpravu a spoločensko-ekonomické pomery. V prípade, ak sa senát

najvyššieho súdu rozhodne odkloniť od ustálenej rozhodovacej praxe ostatných senátov, ktoré takto rozhodujú roky, o to vyššie kritériá je potrebné klásť na odôvodnenie daného súdneho rozhodnutia, z ktorého musí byť zrejmé, prečo súd k potrebe odklonu dospel, avšak k tomu v danom prípade nedošlo.

21. V doplnení ústavnej sťažnosti proti uzneseniu najvyššieho súdu č. k. 6 Cdo 202/2017 z 24. júna 2020 (z 8. apríla 2021) sťažovateľ poukázal na to, že najvyšší súd vo veľkom senáte obchodnoprávneho kolégia v uznesení č. k. 1 VObdo 1/2020 z 25. februára 2021 (ktoré je relevantné aj vo vzťahu k prejednávanej právnej veci) formuloval právny záver podporujúci argumentáciu sťažovateľa týkajúcu sa povinnosti postúpiť vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu najvyššieho súdu aj v prípade, ak pri rozhodovaní o právnej otázke existuje rozličná rozhodovacia prax najvyššieho súdu.

III.

Vyjadrenie najvyššieho súdu, vyjadrenie zúčastnenej osoby a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

22. Na ústavné sťažnosti sťažovateľa reagoval najvyšší súd listom č. k. KP 3/2021-266, Cpj 116/2021 zo 16. júna 2021, v ktorom uviedol, že ponecháva rozhodnutie o nich na úvahe ústavného súdu.

23. K uvedenému listu najvyššieho súdu bolo pripojené vyjadrenie predsedníčky veľkého senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu, v ktorom zotrvala na názore, že v predmetnej veci neboli splnené podmienky na konanie a rozhodovanie veľkého senátu s tým, že by bolo protiústavné, ak by veľký senát v rozpore s povinnosťou skúmať svoju právomoc vec prejednal a rozhodol. Predsedníčka veľkého senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu poukázala na to, že najvyšší súd vo veľkom senáte obchodnoprávneho kolégia v uznesení č. k. 1 VObdo 1/2020 z 25. februára 2021 dospel k záveru, že je povinnosťou trojčlenného senátu najvyššieho súdu postúpiť vec veľkému senátu aj v situácii, keď už o určitej otázke existuje rozdielna rozhodovacia prax jednotlivých senátov najvyššieho senátu, a nie len v situácii, ak sa chce odkloniť od právneho názoru (dovtedy jediného alebo ustáleného), ktorý bol vyslovený v inom rozhodnutí najvyššieho súdu, a to v záujme zjednocovania judikatúry samotného najvyššieho súdu. Podľa názoru predsedníčky veľkého senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu uvedený názor naruša právnu úpravu prípustnosti dovolania v zmysle § 421 ods. 1 písm. c) CSP. Pokiaľ by mal byť uvedený názor realizovaný v praxi, znamenalo by to, že v prípade dvoch odlišných právnych názorov dovolacieho súdu by bol dovolací senát povinný predložiť vec veľkému senátu vždy. Inak povedané, veľký senát by bol povinný meritórne prejednať všetky dovolania, v ktorých bol uplatnený dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP. V prípade, ak by zákonodarca mal zámer zveriť rozhodovanie o všetkých dovolaniach podaných v zmysle § 421 ods. 1 písm. c) CSP do kompetencie veľkého senátu, prispôbil by znenie procesného kódexu tomuto zámeru výslovne, teda uložil by rozhodovanie o tomto dovolacom dôvode výlučne veľkému senátu. K obdobnému záveru dospela jedna z členiek veľkého senátu obchodnoprávneho kolégia najvyššieho súdu vo veci vedenej pod sp. zn. 1 VObdo 2/2020, ktorá svoj názor vyjadrila v odlišnom stanovisku. Predsedníčka veľkého senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu vyslovila presvedčenie, že zjednocovanie výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov je nepochybne jednou z významných kompetencií najvyššieho súdu. Ich výkon však môže realizovať

iba v medziach zákona. V predmetnej veci na uplatnený nárok existovali dva rôzne názorové prúdy rozhodovania dovolacieho súdu, pričom dovolateľ uplatnil dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP. Dovolací súd v trojčlennom zložení v uznesení, ktorým predložil vec na rozhodnutie veľkému senátu, nevyslovil odlišný právny názor od dvoch existujúcich, preto mal rozhodnúť sám o dovolaní, teda rozhodnúť, či rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na správnom alebo nesprávnom posúdení veci. Rozhodnutie dovolacieho súdu v predmetnej veci je dostatočne podrobne, zrozumiteľne a presvedčivo odôvodnené, nezasahuje do základných práv a slobôd, a teda nie je arbitrárne ani ústavne neudržateľné.

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

24. Na upovedomenie ústavného súdu o podaných ústavných sťažnostiach reagovala žalobkyňa ako zúčastnená osoba listom zo 7. júna 2021, v ktorom vyslovila názor, že ústavný súd nemá príčinu do výkladu § 48 CSP veľkým senátom občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu v napadnutom rozhodnutí zasahovať, pretože nie je treťou či štvrtou inštanciou konania pred všeobecnými súdmi. Interpretácia § 48 CSP veľkým senátom občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu v napadnutom rozhodnutí je v súlade s účelom a zmyslom právnej úpravy, pretože rešpektuje gramatický i teleologický výklad uvedeného zákonného ustanovenia a v ničom sa neprieči úmyslu zákonodarcu vyjadrenému v dôvodovej správe. Vo vzťahu k uzneseniu veľkého senátu obchodnoprávneho kolégia najvyššieho súdu č. k. 1 VObdo 1/2020 z 25. februára 2021 zúčastnená osoba uviedla, že vychádzal z nálezu ústavného súdu č. k. II. ÚS 332/2018 z 11. októbra 2018, ktorý však nie je aplikovateľný na daný prípad. Zúčastnená osoba poukázala na to, že je viac ako tridsať rokov rukojemníčkou interpretačného sporu medzi všeobecnými súdmi pri výklade právnej normy a kvôli rozhodnutiu ústavného súdu by sa mohla dostať do situácie, keď sa tá istá vec po dvoch právoplatných rozhodnutiach najvyššieho súdu tretíkrát posúdi úplne opačne. Prípadný spoločenský záujem na zrušení rozhodnutia veľkého senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu nie je možné preferovať pred záujmom sporových strán na zachovaní právnej istoty, ktorú nadobudli už prvým uznesením najvyššieho súdu č. k. 6 MCdo 18/2011 z 28. mája 2013. Obe rozhodnutia senátu 6 C zúčastnená osoba považuje za správne a v súlade s prirodzeným právom.

III.3. Replika sťažovateľa:

25. Dňa 8. júla 2021 bolo ústavnému súdu doručené mailové podanie obsahujúce repliku sťažovateľa zo 7. júla 2021 k vyjadreniu najvyššieho súdu a repliku sťažovateľa zo 7. júla 2021 k vyjadreniu zúčastnenej osoby. Ústavný súd na uvedené podanie podané v elektronickej podobe bez autorizácie podľa zákona č. 305/2013 Z. z. o elektronickej podobe výkonu pôsobnosti orgánov verejnej moci a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o e-Governmente) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o e-Governmente“) nemohol prihliadnuť, keďže nebolo dodatočne do desiatich dní doručené v listinnej podobe alebo v elektronickej podobe autorizované podľa zákona o e-Governmente (§ 40 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

IV.

Ďalší priebeh konania

26. Uznesením č. k. II. ÚS 489/2021 zo 14. októbra 2021 bolo rozhodnuté o nevyhlúčení sudkyne Jany Baricovej z konania a rozhodovania tejto veci.

27. Ústavný súd v danom prípade upustil od ústneho pojednávania, pretože na základe podaní účastníkov dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci (§ 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde).

V.

Posúdenie dôvodnosti ústavných sťažností

28. Predmetom ústavných sťažností je námietka porušenia základných práv sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením najvyššieho súdu č. k. 1 VCdo 3/2019 z 28. apríla 2020 (body 14 a 15), ako aj základných práv sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením najvyššieho súdu č. k. 6 Cdo 202/2017 z 24. júna 2020 (body 16 až 18), ktoré sťažovateľ považuje za arbitrárne, pretože napriek splneniu zákonných podmienok uvedených v § 48 ods. 1 CSP vo veci samej nerozhodol veľký senát občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu, ale senát 6 C najvyššieho súdu (body 19 až 20).

29. Ústavný súd ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) nie je opravnou inštanciou všeobecných súdov (I. ÚS 311/05). Skutkový stav a právne závery všeobecného súdu sú predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by prijaté právne závery boli so zreteľom na skutkový stav arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neudržateľné (IV. ÚS 43/04). O svojvôli (arbitrárnosti) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (III. ÚS 264/05, ZNaU 100/2005).

V.1. K namietanému porušeniu základných práv sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením najvyššieho súdu č. k. 1 VCdo 3/2019 z 28. apríla 2020

30. Ústavný súd prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľa v tejto časti na ďalšie konanie (bod 4) predovšetkým na účel zistenia, či výklad § 48 ods. 1 CSP (ktorý ustanovuje, že ak senát najvyššieho súdu pri svojom rozhodovaní dospeje k právnomu názoru, ktorý je odlišný od právneho názoru, ktorý už bol vyjadrený v rozhodnutí iného senátu najvyššieho súdu, postúpi vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu; v uznesení o postúpení veci odôvodní svoj odlišný právny názor) veľkým senátom občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu, ktorý v napadnutom uznesení konštatoval, že už pred postúpením veci existovali na nastolenú právnu otázku v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu rozdielne právne názory, je ústavne konformný. Veľký senát občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu totiž (väčšinou hlasov) napriek zisteniu, že v danom prípade je daná prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP, vo veci samej nerozhodol priamo, ale vychádzajúc z dôvodovej správy k § 48 CSP, dospel k záveru, že chýba zákonný podklad na jeho meritórne rozhodnutie a že o dovolaní má rozhodnúť senát najvyššieho súdu 6 C takým spôsobom, že buď sa prikloní k právnomu názoru, ktorý bol vyslovený v rozhodnutí najvyššieho súdu sp. zn. 6 MCdo 18/2011, alebo za správny bude považovať právny názor prijatý v rozhodnutiach najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 110/2011, sp. zn. 7 MCdo 1/2011, sp. zn. 2 Cdo 8/2007 a sp. zn. 3 Cdo 343/2014.

31. Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu do obsahu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy patrí (aj) právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých

medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy. K reálnemu poskytnutiu súdnej ochrany dôjde len vtedy, ak sa na zistený stav veci použije ústavne súladne interpretovaná, platná a účinná právna norma (IV. ÚS 77/02, ZNaU 108/2002).

32. Z ústavnej kompetencie súdov interpretovať a aplikovať zákony vyplýva aj ich oprávnenie dopĺňať a rozvíjať existujúcu judikatúru ohľadne relevantných právnych otázok v prerokovaných veciach. Nemožno namietat' proti tomu, aby judikatúra súdov v konkrétnych prípadoch upresňovala a dopĺňala objasňovanie obsahu a zmyslu zákona za podmienky, že dôvody, na ktorých je založené súdne rozhodnutie, možno rozumne zahrnúť pod zákonné znaky právnej normy aplikovanej na konkrétny prípad (m. m. III. ÚS 271/05).

33. Dôveru v určitú rozhodovaciu prax v skutkovo i právne porovnateľných veciach vyvoláva až prezentovaná rozhodovacia prax súdu najvyššej inštalcie, ktorá sa ustálila po určitú dobu, nie však ojedinelé rozhodnutie súdu, a ani neskoršie rozhodnutie súdu v podobnej veci. Požiadavka právnej istoty taktiež automaticky neznamená, že sa judikatúra najmä najvyššieho súdu nemôže vyvíjať, resp. že v prípade, ak je prijaté ojedinelé rozhodnutie vybočujúce z doterajšej línie rozhodovacej praxe, sa konajúci súd nemôže vrátiť na pôvodnú líniu rozhodovacej činnosti (IV. ÚS 46/2012).

34. V obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07).

35. Aj podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) rozdiely v súdnych rozhodnutiach sú prirodzene obsiahnuté v každom súdnom systéme, ktorý je založený na existencii viacerých nižších súdov s obmedzenou územnou pôsobnosťou, pričom úlohou najvyššieho súdu je usmerňovať tieto protirečivé rozsudky (Zielinski, Pradal, Gonzales a ďalší v. Francúzsko, sťažnosti č. 24846/94 a č. 34165/96 až č. 34173/96, bod 59). Je v rozpore s princípom právnej istoty, ktorý je zahrnutý v niekoľkých článkoch dohovoru a tvorí jeden zo základných elementov právneho štátu, situácia, keď najvyšší súd (ako zjednocovateľ rozdielných právnych názorov) je sám zdrojom hlbokých a trvalých inkonzistencií (m. m. Beian v. Rumunsko, sťažnosť č. 30658/05, Baranowski v. Poľsko, sťažnosť č. 28358/95). Rozporné právne názory najvyššieho súdu na identické situácie sú tak v konečnom dôsledku spôsobilé podkopávať dôveru verejnosti v súdny systém (m. m. Sovtransavto Holding v. Ukrajina, sťažnosť č. 48553/99).

36. Ústavný súd rešpektuje rozhodovací priestor najvyššieho súdu vrátane jeho kompetencie ústavne konformným spôsobom vymedziť si prípustnosť a spôsob rozhodovania o dovolaní (II. ÚS 398/08, I. ÚS 18/2020), no len pokiaľ neprekročí ústavné štandardy (I. ÚS 17/01).

37. Ústavný súd pritom považuje dovolanie za priesečník medzi hodnotou jednotnej, práve a len najvyšším súdom pre celé územie zveľaďovanej interpretácie práva, s tým, že účelom § 421 CSP je tvorba, ustáľovanie a presadzovanie ustálenej rozhodovacej praxe a hodnotou ochrany individuálnej pozície účastníkov konania, resp. ochrany individuálnej spravodlivosti strán sporu. Tieto hodnoty (normatívnosť a individuálnosť) sú rovnocenné, nastavené textom zákona (II. ÚS 89/2018). Najvyšší súd je pri rozhodovaní o dovolaní súdom, ktorý okrem rozhodovania o právach a povinnostiach účastníkov konania „súdi súdy“ s dôsledkami pre účastníkov konaní (strán sporu) súčasných i budúcich. Uvedené platí tak pre dovolanie týkajúce sa právneho posúdenia veci (§ 421 Civilného sporového poriadku), ako aj pre dovolanie z dôvodu zmätočnosti (§ 420 Civilného

sporového poriadku). Rozhodnutím o dovolaní sa cez interpretáciu vdychuje život právnym normám s dôsledkami pre celé územie Slovenskej republiky (I. ÚS 336/2019).

38. Už pred účinnosťou Civilného sporového poriadku (1. júla 2016), ktorý (z dôvodu dovtedy nepostačujúcej právnej úpravy) zaviedol inštitút veľkého senátu (§ 48), ústavný súd vyslovil, že mu neprislúcha zjednocovať *in abstracto* judikatúru všeobecných súdov a suplovať tak poslanie, ktoré je podľa zákona o súdoch [§ 8 ods. 3, § 20 ods. 1 písm. b), § 21 ods. 3 písm. a) a b), § 22 a § 23 ods. 1] zverené najvyššiemu súdu (resp. jeho plénu a kolégiám), keď mu (okrem iných) priznáva aj právomoc zaujímať stanoviská k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov (m. m. I. ÚS 17/01, IV. ÚS 267/05, III. ÚS 284/05, III. ÚS 346/05).

39. Pokiaľ ide o povinnosť postúpiť vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu, ústavný súd nálezhom č. k. II. ÚS 332/2018 z 11. októbra 2018 (ZNaU 43/2018) judikoval, že: „Za situácie, keď senát najvyššieho súdu dospeje k právnemu názoru, ktorý je odlišný od právneho názoru, ktorý už bol vyjadrený v rozhodnutí iného senátu najvyššieho súdu, pričom v danej právnej otázke neexistuje stanovisko veľkého senátu, ale ani publikované stanovisko senátu, je jeho zákonnou povinnosťou postúpiť vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu“.

40. K povinnosti najvyššieho súdu aktivovať veľký senát sa ústavný súd vyjadril v náleze č. k. III. ÚS 46/2020-71 z 30. marca 2021 (v bodoch 34 a 35), pričom podotkol, že konštruovanie mechanizmu veľkého senátu nie je bezdôvodné, naopak, dôvodov, pre ktoré zákon ukladá zjednocovanie veľkému senátu, je viacero. Podstatnou vlastnosťou veľkého senátu je jeho zloženie z väčšieho počtu sudcov z viacerých senátov súdu. Veľký senát tak môže pri rozhodovaní zúročiť názory a znalosti viacerých sudcov a zároveň zastúpením väčšieho počtu sudcov reprezentuje názor väčšej časti súdu, než je len jeden „obyčajný“ trojčlenný či päťčlenný senát. V dôsledku toho rozhodnutia veľkého senátu zabezpečujú určitú kontinuitu a stabilitu v rozhodovaní celého súdu. Druhou, nepochybne nie menej významnou vlastnosťou veľkého senátu je väčšia transparentnosť zmien v judikatúre. No a napokon rozhodovanie vo veľkom senáte prináša do procesu zjednocovania väčšiu mieru diskusie o právnom probléme, ako to vyplýva z § 48 ods. 1 poslednej vety a ods. 4 CSP (porovnaj Kadlec, O. Role veľkých senátů v rozhodování vrcholných soudů České republiky, Wolters Kluwer, Praha 2019, s. 204 – 209). V uvedenom náleze (v bode 47) ústavný súd reflektoval existenciu uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 1 VCdo 3/2019 konštatovaním, že je „veľmi sporné“ (porov. Majchrák, T. Problematická pôsobnosť veľkého senátu Najvyššieho súdu SR, Bulletin advokácie, 12/2020, s. 9).

41. Rozhodovanie vecí zákonným sudcom (aj súdom) je základným predpokladom na naplnenie podmienok spravodlivého procesu (IV. ÚS 345/09, III. ÚS 212/2011). Pojem zákonného sudcu je definovaný viacerými na seba naväzujúcimi kritériami, ktoré súčasne tvoria navzájom prepojené garancie reálneho obsahu tohto základného práva. Prvoradým účelom základného práva na zákonného sudcu vyplývajúceho z čl. 48 ods. 1 ústavy je zabrániť tomu, aby súd, ktorý má konkrétnu vec prerokovať a rozhodnúť, bol obsadený spôsobom, ktorý by sa dal označiť za svojvoľný alebo prinajmenšom za účelový. Toto základné právo je konkretizované v jednotlivých procesných kódexoch (napr. Civilnom sporovom poriadku), ako aj v predpisoch upravujúcich organizáciu súdnictva a postavenie sudcov. K týmto kritériám treba priradiť vecnú, funkčnú a miestnu príslušnosť súdov. Potom nasleduje obsadenie súdu, ktoré je v procesných poriadkoch a v zákone č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov vymedzené od samosudcu až po rozmanité rozhodovacie útvary (senáty)

zložené z troch a viacerých sudcov. Na to nadväzuje zásada pridelovania vecí jednotlivým sudcom alebo senátom v súlade s pravidlami obsiahnutými v rozvrhu práce a spôsobom, ktorý určuje zákon (IV. ÚS 116/2011). Za zákonného sudcu treba považovať sudcu, ktorý spĺňa zákonom určené predpoklady na výkon sudcovskej funkcie, bol natrvalo alebo dočasne pridelený na výkon funkcie k určitému súdu, jeho funkcia nezanikla a bol určený na prejednanie konkrétnej veci v súlade s rozvrhom práce súdu (III. ÚS 116/06).

42. Porušenie povinnosti predložiť vec veľkému senátu danej ustanovením § 48 ods. 1 CSP nie je iba porušením tohto zákonného ustanovenia, ale s ohľadom na ustanovenie čl. 48 ods. 1 prvú vetu ústavy aj pochybením, ktoré má ústavnoprávny rozmer. Z ústavného príkazu, že „nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi“, ako jedného z princípov právneho štátu vyplýva, že nerešpektovanie zákona, v akom zložení má byť vec rozhodovaná, predstavuje vo svojich dôsledkoch porušenie čl. 48 ods. 1 ústavy. To isté *a contrario* platí aj v prípade, ak bezdôvodne veľký senát odmietne vo veci mu predloženej rozhodnúť.

43. „Materiálny právny štát je vystavaný, okrem iného, na dôvere občanov v právo a v právny poriadok. Podmienkou takej dôvery je stabilita právneho poriadku a dostatočná miera právnej istoty občanov. Stabilita právneho poriadku a právna istota je ovplyvňovaná nielen legislatívnou činnosťou štátu (tvorbou práva), ale tiež činnosťou štátnych orgánov aplikujúcich právo, lebo len aplikácia a interpretácia právnych noriem vytvára vo verejnosti vedomie toho, čo je a čo nie je právom. Stabilitu práva, právnu istotu jednotlivca a v konečnom dôsledku tiež mieru dôvery občanov v právo a v inštitúcie právneho štátu ako také preto ovplyvňuje i to, akým spôsobom orgány aplikujúce právo, teda predovšetkým súdy, ktorých základnou úlohou je poskytovať ochranu právam, pristupujú k výkladu právnych noriem. Jedným zo základných princípov právneho štátu je princíp právnej istoty zakotvený v čl. 1 ods. 1 ústavy, ktorý okrem iného vyžaduje, aby v prípade, keď súdy rozhodnú vo veci s konečnou platnosťou, ich rozhodnutie nebolo viac spochybňované v zmysle predvídateľnosti práva. Tento princíp je zdôraznený aj v čl. 2 základných princípov Civilného sporového poriadku... Veľký senát svojím obsahom predstavuje inštitucionálne zabezpečenie princípu právnej istoty vyjadreného v čl. 2 CSP a normatívne pokrýva prípady, ak sa senát najvyššieho súdu mieni odkloniť od konštantnej judikatúrnej línie najvyššieho súdu... Podmienky konania pred veľkým senátom sú závislé od podmienok konania vo veci, ktorá bola veľkému senátu postúpená. Na to, či sú splnené podmienky konania, prihliada Najvyšší súd SR po celý čas dovolacieho konania, teda kedykoľvek, ak vyšli v dovolacom konaní najavo. Preto aj rozšírený senát musí vždy prihliadať na to, či dovolanie, na podklade ktorého bolo iniciované konanie vo veci, ktorá bola postúpená veľkému senátu, je prípustné. Veľký senát sa tak bude zaoberať spornou právnou otázkou iba vtedy, ak nie je daný dôvod na odmietnutie dovolania (§ 447) či zastavenie dovolacieho konania (§ 446 a 450). Popri podmienkach konania je konanie pred veľkým senátom závislé aj od toho, či je tu existujúci judikatórny rozpor alebo snaha o judikatórny odklon. Z § 48 ods. 1 (na rozdiel od § 466 SSP) explicitne nevyplýva, že je možné postúpiť veľkému aj niektorú z jednotlivých sporných otázok. Veľký senát občianskoprávneho kolégia a obchodnoprávneho kolégia tak rozhoduje na základe postúpenia veci senátom najvyššieho súdu, ak: a) senát Najvyššieho súdu SR pri svojom rozhodovaní dospeje k právnemu názoru, ktorý je odlišný od právneho názoru, ktorý už bol vyjadrený v rozhodnutí iného senátu Najvyššieho súdu SR (§ 48 ods. 1 veta prvá), b) sa senát Najvyššieho súdu SR pri svojom rozhodovaní chce odchýliť od právneho názoru vyjadreného v rozhodnutí veľkého senátu (§ 48 ods. 3 veta druhá). Veľký senát sa právnou otázkou predloženou mu trojčlenným senátom Najvyššieho súdu SR bude zaoberať iba

vtedy, ak zistí rozpor názoru trojčlenného senátu, ktorý mu vec postúpil, s názorom vyjadreným v doterajšej judikatúre Najvyššieho súdu SR... Právny názor vyjadrený v rozhodnutí veľkého senátu je pre senáty Najvyššieho súdu SR záväzný.“ (Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2016, s. 192 – 201).

44. Ústavný súd zo svojej rozhodovacej činnosti zistil, že o ústavných sťažnostiach sporových strán konania o vyporiadanie BSM vedeného okresným súdom pod sp. zn. 34 C 197/1992 rozhodoval už viackrát (sp. zn. IV. ÚS 261/07, sp. zn. II. ÚS 311/2011, sp. zn. III. ÚS 261/2015 a sp. zn. III. ÚS 486/2016).

45. Zúčastnená osoba vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti (bod 24) zamlčala, že ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 311/2011-14 z 30. júna 2011 odmietol jej ústavnú sťažnosť proti rozsudku krajského súdu č. k. 4 Co 180/2010 z 27. januára 2011 z dôvodu nedostatku právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie, pretože mala možnosť využiť jej dostupný prostriedok nápravy v podobe mimoriadneho opravného prostriedku (dovolanía), na základe ktorého by bol najvyšší súd oprávnený a zároveň povinný preskúmať zákonnosť postupu krajského súdu v odvolacom konaní.

46. Najvyšší súd uznesením č. k. 6 MCdo 18/2011 z 28. mája 2013 rozsudok krajského súdu č. k. 4 Co 180/2010 z 27. januára 2011 zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie, avšak stalo sa tak na základe mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora, ktorému predchádzal práve podnet zúčastnenej osoby (bod 7).

47. V danom čase mimoriadne dovolanie podával generálny prokurátor na dovolacom súde do jedného roka od právoplatnosti rozhodnutia súdu a ústavnú sťažnosť bolo možné podať v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia.

48. Ústavný súd poukazuje na to, že jeho rozhodovacia činnosť vo vzťahu k inštitútu mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora bola zavŕšená zjednocujúcim stanoviskom pléna ústavného súdu č. k. PLz. ÚS 3/2015 z 18. marca 2015 v tomto znení: „Rešpektujúc princíp právnej istoty, ktorá bola nastolená právoplatným rozhodnutím, zohľadňujúc princíp subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako i výnimočnosť mimoriadneho dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku podávaného generálnym prokurátorom Slovenskej republiky je jeho prípustnosť v civilnom konaní akceptovateľná za podmienky vyčerpania všetkých zákonom dovolených riadnych, ako aj mimoriadnych opravných prostriedkov, ktoré mal účastník konania k dispozícii a ktoré mohol účinne využiť na ochranu svojich práv a oprávnených záujmov.“

49. Aj rozhodovacia činnosť najvyššieho súdu vo vzťahu k inštitútu mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora bola zjednotená spoločným zjednocujúcim stanoviskom občianskoprávneho kolégia a obchodného kolégia najvyššieho súdu z 20. októbra 2015 publikovaným pod č. R 94/2015 Zbierky stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky v tomto znení: „Procesná prípustnosť mimoriadneho dovolania podaného na podnet účastníka je v občianskom súdnom konaní podmienená tým, že tento účastník najprv sám neúspešne využil možnosť podať všetky zákonom dovolené riadne a mimoriadne opravné prostriedky, ktoré boli potenciálne spôsobilé privodiť pre neho priaznivejšie rozhodnutie. Pokiaľ túto možnosť nevyužil, mimoriadne dovolanie treba odmietnuť.“ Podľa prevažujúceho názoru sudcov zúčastnených na spoločnom rokovaní občianskoprávneho kolégia a obchodného kolégia najvyššieho súdu má uvedené stanovisko pôsobiť nielen do budúcnosti, ako je to pri zrušení

protiústavných právnych predpisov, ale nový právny názor vyjadrený v uvedenom stanovisku treba aplikovať na všetky pred súdmi prebiehajúce konania.

50. Citované zjednocujúce stanoviská pléna ústavného súdu a občianskoprávneho kolégia a obchodného kolégia najvyššieho súdu sú v súlade s judikatúrou ESLP, ktorý opakovane vyslovil, že v dôsledku zrušenia právoplatného a záväzného súdneho rozhodnutia došlo k porušeniu čl. 6 dohovoru v prípadoch, v ktorých na základe procesného úkonu osoby odlišnej od účastníkov konania, a to hoci aj na podnet niektorého z účastníkov konania, došlo k zrušeniu právoplatného a záväzného súdneho rozhodnutia (napr. rozhodnutie ESLP vo veci Kutepov a Anikeyenko proti Rusku, rozsudok z 25. 10. 2005, ako aj novšie rozhodnutia ESLP vo veciach DRAFT-OVA, a. s., proti Slovenskej republike, PSMA, s. r. o., proti Slovenskej republike a COMPCAR, s. r. o., proti Slovenskej republike).

51. Vychádzajúc z uvedeného, je celkom neakceptovateľné tvrdenie zúčastnenej osoby, že kvôli rozhodnutiu ústavného súdu o ústavných sťažnostiach sťažovateľa by sa mohla dostať do situácie, keď sa tá istá vec po dvoch právoplatných rozhodnutiach najvyššieho súdu tretíkrát posúdi úplne opačne, čo by bolo v rozpore so záujmom sporových strán na zachovaní právnej istoty, ktorú nadobudli už prvým uznesením najvyššieho súdu č. k. 6 MCdo 18/2011 z 28. mája 2013.

52. Zodpovednosť za to, že konanie o vyporiadanie BSM vedené okresným súdom pod sp. zn. 34 C 197/1992 nie je právoplatne skončené ani po viac ako 31 rokoch, má nielen zúčastnená osoba, ktorá nesplnila podmienku vyčerpania všetkých zákonom dovolených mimoriadnych opravných prostriedkov (dovolania), ktoré mala k dispozícii a ktoré mohla účinne využiť na ochranu svojich práv a oprávnených záujmov, ale aj najvyšší súd, ktorý sa s touto skutočnosťou, ale ani so svojou vlastnou judikatúrou k inštitútu mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora (bod 47) v napadnutom uznesení nevysporiadal v rámci skúmania podmienok konania (bod 41) ešte predtým, ako dospel k zisteniu o prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP.

53. Spor o interpretáciu právnej normy je daný, ak sú v najmenej dvoch rozhodnutiach najvyššieho súdu vyslovené právne názory, ktoré rovnakú právnu normu interpretujú (vykladajú) odlišným spôsobom. Napriek skutočnosti, že v danom prípade veľký senát občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu rozpor v interpretácii právnych noriem zistil, vo veci samej nerozhodol priamo, ale vychádzajúc z dôvodovej správy k § 48 CSP, dospel k záveru, že chýba zákonný podklad na jeho meritórne rozhodnutie. Veľký senát občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu tým v podstate rozhodovanie o dovolaní prípustnom podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP zo svojej právomoci vylúčil a túto zúžil len na rozhodovanie o dovolaní prípustnom podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP (t. j. prípady, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu).

54. Takýto výklad § 48 ods. 1 CSP veľkým senátom občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu je ústavne neakceptovateľný. Štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon (čl. 2 ods. 2 ústavy). Právne normy Civilného sporového poriadku majú byť interpretované a aplikované v súlade so základnými princípmi uvedenými v čl. 1 až čl. 18 CSP, z ktorých vyplýva, že ochrana ohrozených alebo porušených práv a právom chránených záujmov musí byť spravodlivá a účinná tak, aby bol naplnený princíp právnej istoty (čl. 2 ods. 1 CSP). Právna istota je stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít; ak takej ustálenej rozhodovacej praxe niet, aj stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho

spor bude rozhodnutý spravodlivo (čl. 2 ods. 2 CSP). Ak sa spor na základe prihliadnutia na prípadné skutkové a právne osobitosti prípadu rozhodne inak, každý má právo na dôkladné a presvedčivé odôvodnenie tohto odklonu (čl. 2 ods. 3 CSP). Pritom dôvodom a účelom existencie inštitútu veľkého senátu bolo zjednocovať judikatúru dovolacieho súdu a zvyšovať tak právnu istotu účastníkov právnych vzťahov práve v konkrétnom dovolacom konaní.

55. Je pravdou, že podľa dôvodovej správy k § 48 CSP predloží konajúci senát vec veľkému senátu v prípade, ak sa „mieni odkloniť od konštantnej judikatúrnej línie“. Z pohľadu najvyššieho súdu by tak zrejme bolo praktické, keby bol veľký senát určený len ako prevencia proti „novým prípadom rozkolu“. Pri tomto prístupe by však „staré veci“ nejednotnosti judikatúry trvali ešte veľmi dlho a vo vzťahu k pretrvávajúcim rozporom by rekodifikácia nepriniesla nič. Negatívom tohto prístupu je predovšetkým skutočnosť, že sa naďalej predlžuje stav právnej neistoty účastníkov právnych vzťahov, v ktorých sú relevantnými právne otázky, ohľadom ktorých vznikol rozkol v judikatúre pred 1. júlom 2016.

56. Pokiaľ teda veľký senát občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu pri svojom rozhodovaní vychádzal z dôvodovej správy k Civilnému sporovému poriadku, evidentne prehliadol tú časť, v ktorej sa uvádza, že „základné princípy sú rovnocenné a ich poradie nevyjadruje ich dôležitosť“. V čl. 1 je vyjadrený všeobecný princíp prioritizácie súdu ako právno-ochranného orgánu, čo znamená, že ak zákon nezverí právomoc inému orgánu ochrany práva, všetky spory z uplatňovania subjektívnych práv vo sfére hmotného práva prejednáva a rozhoduje súd, ktorého základným atribútom je inštitucionálna nezávislosť od ostatných zložiek verejnej moci... Výhodiskovým princípom je princíp právnej istoty, ktorý je v navrhovanej podobe konštantne judikovaný Ústavným súdom SR... ako i európskymi súdnymi autoritami. Civilné spory sa prejednávajú a rozhodujú v súlade s ustálenou judikatúrnou líniou Najvyššieho súdu Slovenskej republiky..., ÚS SR, Európskeho súdu pre ľudské práva..., Súdneho dvora EÚ a v prípade, ak sa v konkrétnom konaní súd od tejto línie odkloní, musí obligatórne vysvetliť dôvody, pre ktoré sa odklonil od tejto konštantnej línie v odôvodnení súdneho rozhodnutia.“.

57. Samotné znenie § 48 CSP umožňuje právnu neistotu sporových strán, čo sa týka správnosti spôsobu vyriešenia relevantnej právnej otázky, odvolacím súdom odstrániť v prebiehajúcim dovolacom konaní tak, že vyslovený právny názor bude záväzný nielen pre odvolací súd, ale (v prípade kasácie, nového odvolacieho rozhodnutia a nového dovolania) aj pre prípadné ďalšie dovolacie konanie v tejto veci (a, samozrejme, v ďalších obdobných veciach). Prax občianskoprávneho kolégia toto (legitímne) očakávanie popiera a prikazuje dovolaciemu senátu o dovolaní rozhodnúť v základnej formácii, t. j. rozhodnutím (bez hyperboly) s účinkami len ďalšieho dovolacieho rozhodnutia pridaného do množiny existujúcich (a odporujúcich si) dovolacích rozhodnutí o predmetnej otázke.

58. Princíp predvídateľnosti rozhodovania a rozhodnutia znamená, že účastníci právnych vzťahov môžu legitímne očakávať, že štátne orgány budú v skutkovo a právne porovnateľných prípadoch rozhodovať rovnako. Iba takýto postup rešpektuje princíp právnej istoty a jeho dôsledné dodržiavanie sa významne pozitívne prejavuje aj v rámci celkového nazerania spoločnosti na význam a úlohu práva. Na druhej strane je nutné uviesť, že predvídateľnosť práva nemožno vnímať absolútne. Obdobnú vec je možné rozhodnúť aj inak než v predošlých veciach. V takom prípade je však súd povinný svoje závery riadne, racionálne a ústavne konformne odôvodniť (čl. 2

ods. 3 CSP), a to takým spôsobom, aby predošlé rozhodnutia neboli ignorované, ale práve naopak, aby sa s nimi súd argumentačne vysporiadal (III. ÚS 275/2018).

59. Podobne najvyšší súd v uznesení č. k. 7 Cdo 15/2013 z 12. marca 2013 uviedol, že ak sa už súd vo svojom rozhodnutí odchyli od ustálenej rozhodovacej praxe, navyše usmernenej opakovanými (aj keď neuvverejnenými) rozhodnutiami najvyššieho súdu, bez toho, že by dostatočným spôsobom vyložil dôvody, pre ktoré ustálenú rozhodovaciu prax odmieta, a dokonca bez vysvetlenia opomenie pre účastníka priaznivú judikatúru, na ktorú účastník súdu výslovne upozornil, má jeho postup a rozhodovanie črty justičnej ľubovôle. Takýto jeho postup významne oslabuje presvedčivosť písomného vyhotovenia jeho rozhodnutia a oslabuje predvídateľnosť súdneho rozhodnutia, a tento jav nemožno tolerovať v rozhodovacej praxi súdov.

60. „Je len logické predpokladať, že pri dôvodnom uplatnení prípustnosti dovolania preto, že dovolací súd v totožnej právnej otázke rozhoduje rozdielne, bude musieť rozhodovať práve veľký senát najvyššieho súdu, aby túto otázku do budúca vyriešil, a tým opätovne prispel k posilneniu princípu právnej istoty.“ (Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2016, s. 1383 – 1384).

61. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd považuje námietku sťažovateľa, že veľký senát občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu pochybil, keď rozhodol, že vec vracia na prejednanie a rozhodnutie senátu 6 C bez toho, aby vo veci meritórne rozhodol, za opodstatnenú.

62. Na skutkovom základe uvedenom v bodoch 50 až 53 a 57 tohto nálezu ústavný súd podľa § 127 ods. 2 ústavy a jemu zodpovedajúcemu § 131 ods. 1 zákona o ústavnom súde rozhodol, že uznesením najvyššieho súdu č. k. 1 VCdo 3/2019 z 28. apríla 2020 boli porušené základné práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 1 listiny a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu), preto napadnuté uznesenie podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a jemu zodpovedajúcemu § 133 ods. 2 a ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie (bod 3 výroku nálezu).

63. Podľa § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd zruší právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je viazaný právnym názorom ústavného súdu.

64. Podľa § 134 ods. 2 zákona o ústavnom súde ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je viazaný rozhodnutím ústavného súdu podľa § 133 ods. 3 písm. a) až d); toto rozhodnutie ústavného súdu je vykonateľné doručením.

65. Úlohou veľkého senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu bude opätovne rozhodnúť o veci, ktorá mu bola postúpená na prejednanie a rozhodnutie uznesením najvyššieho súdu č. k. 6 Cdo 202/2017 z 24. mája 2019 (bod 13), majúci na zreteli, že spravodlivosť, ktorá je osobitne zvýraznená v čl. 6 ods. 1 dohovoru, je kritériom ukladajúcim každému všeobecnému súdu povinnosť hľadať také riešenie ním prejednáwanej veci, ktoré nebude možné vyhodnotiť ako popierajúce zmysel a účel príslušných zákonných ustanovení.

V.2. K namietanému porušeniu základných práv sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením najvyššieho súdu č. k. 6 Cdo 202/2017 z 24. júna 2020

66. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti proti napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu uviedol, že zákonnosť a ďalšia relevancia tohto uznesenia je priamo závislá od právoplatnosti uznesenia veľkého senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu č. k. 1 VCdo 3/2019 z 28. apríla 2020.

67. Právny názor vyjadrený v rozhodnutí veľkého senátu je pre senáty najvyššieho súdu záväzný (§ 48 ods. 3 CSP).

68. Avšak najvyšší súd je pri zrušovaní rozsudkov odvolacích súdov povinný zobrať do úvahy podstatu a dôležitosť právnych vzťahov, do ktorých zasahuje, ich trvalosť a s tým spojenú právnu istotu. V prípade, že sa len formalisticky zameria na formálne premenné posudzovanej veci, zasiahne tak do základného práva sťažovateľov zaručeného v čl. 46 ods. 1 ústavy a ich práva zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru (m. m. II. ÚS 152/2018, ZNaU 28/2018).

69. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že napadnutým uznesením najvyššieho súdu boli porušené základné práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 2 výroku nálezu).

70. Keďže napadnuté uznesenie najvyššieho súdu v dôsledku zrušenia uznesenia najvyššieho súdu č. k. 1 VCdo 3/2019 z 28. apríla 2020 a vrátenia mu veci na ďalšie konanie týmto nálezom ústavného súdu (bod 58) stratilo právny podklad, na základe ktorého bol vydané, ústavný súd zároveň rozhodol aj o jeho zrušení (bod 3 výroku nálezu).

VI.

Finančného zadosťučinenie

71. Sťažovateľ v ústavných sťažnostiach požiadal, aby mu ústavný súd vzhľadom na skutočnosť, že v konaní o vyporiadanie BSM, ktoré trvá už viac ako 31 rokov a stále nie je právoplatne skončené, dochádza k reťazeniu nezákonných rozhodnutí všeobecných súdov, priznal aj primerané finančné zadosťučinenie.

72. Ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal [§ 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde].

73. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (I. ÚS 153/08).

74. Ústavný súd zo svojej rozhodovacej činnosti zistil, že nálezom č. k. IV. ÚS 261/07-25 zo 17. januára 2008 priznal zúčastnenej osobe primerané finančné zadosťučinenie v sume 150 000 Sk, ktoré jej bol povinný zaplatiť okresný súd z dôvodu porušenia jej základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy v konaní vedenom pod sp. zn. 34 C 197/1992.

75. Ústavný súd nálezom č. k. III. ÚS 486/2016-39 z 13. decembra 2016 priznal sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie v sume 8 000 eur, ktoré mu bol povinný zaplatiť okresný súd z dôvodu porušenia jeho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v konaní vedenom pod sp. zn. 34 C 197/1992.

76. V okolnostiach daného prípadu ústavný súd považuje svoje rozhodnutia uvedené v bodoch 1 až 3 výroku nálezu za dostatočnú satisfakciu, preto návrhu sťažovateľa na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia nevyhovet (bod 5 výroku nálezu).

VII. Trovy konania

77. Trovy konania pred ústavným súdom, ktoré vzniknú účastníkovi konania, uhrádza účastník konania (§ 73 ods. 1 zákona o ústavnom súde). Ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde). Za trovy konania môžu byť považované iba také výdavky, ktoré sú preukázané, odôvodnené a účelne vynaložené, ak vznikli v konaní v súvislosti s uplatňovaním alebo bránením práva.

78. Pri rozhodovaní o priznaní náhrady trov konania ústavný súd vychádza z § 1 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), podľa ktorého výpočtovým základom pre účely tejto vyhlášky je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok predchádzajúceho kalendárneho roka, ak ods. 4 neustanovuje inak. Táto podľa oznámenia Štatistického úradu Slovenskej republiky za I. polrok 2019 predstavovala sumu 1 062 eur.

79. Ústavný súd preto v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3 vyhlášky priznal sťažovateľovi náhradu trov konania v spojenej veci v celkovej sume 600,39 eur z titulu trov právneho zastúpenia, a to za dva úkony právnej služby (príprava a prevzatie veci, písomné vyhotovenie sťažnosti vykonané v roku 2020) v sume 177 eur za jeden úkon a dva režijné paušály v sume 10,62 eur za jeden paušál, plus 20 % DPH, ktoré zaviazal uhradiť najvyšší súd (bod 4 výroku nálezu). Na mailové podanie obsahujúce repliku sťažovateľa zo 7. júla 2021 k vyjadreniu najvyššieho súdu a repliku sťažovateľa zo 7. júla 2021 k vyjadreniu zúčastnenej osoby doručené ústavnému súdu 8. júla 2021 ústavný súd neprihliadal (bod 25).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 20. októbra 2021

Rastislav Kaššák
predseda senátu